

@ info@int.skate.ch

www.ma-implic.md
www.skate.ch

str. A. Mateevici, 34, MD 2012, Chişinău

skate Swiss Resource Centre and
Consultancies for Development

Proiectul de implicare civică în guvernarea locală **MĂ IMPLIC: realizări și impact**

Faza I-a/ 2019-2023

Scopul proiectului de implicare civică în guvernarea locală „MĂ IMPLIC” este de a crea condiții ca populația din mediul rural din Republica Moldova să aibă acces echitabil la servicii publice de calitate.

MĂ IMPLIC

Proiect de implicare civică în guvernarea locală

La nivel local, proiectul a sprijinit autoritățile publice locale (APL) din 30 de comunități/grupuri de comunități partenere, pentru a organiza furnizarea serviciilor de gospodărie comună într-un mod participativ, eficient, incluziv și durabil, prin:

identificarea necesităților strategice ale APL-urilor, pentru o mai bună planificare, bugetare și gestiune a serviciilor de gospodărie comună, și a soluțiilor care răspund acestora.

identificarea necesităților pentru dezvoltarea organizațională a operatorilor de servicii în domeniul operării/exploatării și întreținerii eficiente a serviciilor de gospodărie comună și a soluțiilor care răspund acestora.

oferirea suportului necesar APL-urilor și operatorilor de servicii de gospodărie comună pentru implementarea planurilor de îmbunătățire a serviciilor și planurilor de exploatare și întreținere prin mobilizarea resurselor financiare și prin co-finanțare. Mai exact, este vorba de investiții capitale de cel puțin 65.000 de franci elvețieni și o contri-

Proiectul MĂ IMPLIC este finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare SDC și implementat de Skat Consulting (Elveția).

Prima etapă a proiectului s-a implementat în perioada 2019-2023 cu un buget de 5'896'658 CHF

buție locală de minim 20% din valoarea grantului.

implicarea cetățenilor, inclusiv a celor din grupurile vulnerabile, în procesele de luare a deciziilor la nivel local și la monitorizarea prestării serviciilor în comunitățile vizate. Îmbunătățirea cadrului de politici locale și instituirea proceselor /practicilor de implicare a cetățenilor în domeniul prestării serviciilor de gospodărie comună.

implicarea utilizatorilor de servicii (clienților) în organizarea și prestarea serviciilor de gospodărie comună.

La nivel național, proiectul a avut drept obiectiv să contribuie la asigurarea unui cadru de politici, legal și financiar favorabil pentru furnizarea serviciilor publice de calitate și realizarea reformei de descentralizare prin:

✓ *Susținerea autorităților naționale în procesul de consolidare a dialogului de politici și a unui proces informat de elaborare a politicilor legate de prestarea serviciilor comunale;*

✓ *Consolidarea capacităților Congresului Autorităților Locale din Moldova aferente reprezentării, participării în cadrul dialogului de politici și furnizării serviciilor de suport membrilor săi;*

✓ *Asigurarea coordonării de către Cancelaria de Stat a reformei APL și a reformei de descentralizare.*

Proiectul a încurajat abordările inovatoare pentru îmbunătățirea serviciilor de gospodărie comunală, cooperarea între comunități/APL-uri și acțiunile ce vor permite o mai bună exploatare și întreținere a serviciilor de gospodărie comunală. Cetățenii au fost/sunt mai implicați în luarea deciziilor la nivel local și în monitorizarea furnizării serviciilor în comunităților partenere.

Sustenabilitatea proiectului a fost asigurată prin:

- *consolidarea capacităților, asistența tehnică oferită și schimbul de experiență;*
- *activitățile multilaterale realizate la diferite nivele;*
- *valorificarea sistemelor existente în țară; abordarea flexibilă în consolidarea capacităților și față de reforma descentralizării;*
- *susținerea coordonării și a dialogului între partenerii vizati;*
- *valorificarea potențialului existent în comunitățile vizate.*

Matthias MORGNER

*Șef de echipă,
proiectul MĂ IMPLIC*

„Urmăm o abordare colaborativă, care implică diverse părți interesate: cetățenii, lideri locali, personalul administrației locale și uneori entități private. Rolul nostru ca echipă de proiect este de a crea un mediu favorabil pentru ca aceste părți interesate să se implice activ. Chiar și numele proiectului, MĂ IMPLIC, este autosugestiv și cuprinde complet acest obiectiv.

Comunicarea eficientă cu părțile interesate relevante a fost un factor cheie de succes pentru proiect în general”.

Aspectele transversale strategice abordate în proiect sunt **egalitatea de gen, incluziunea și combaterea corupției**.

IMPLICAREA CIVICĂ - ELEMENT CHEIE ÎN IMPLEMENTAREA PROIECTELOR DE DEZVOLTARE A SERVICIILOR PUBLICE

Implicarea civică este punctul de pornire pentru toate activitățile proiectului. Toate cele 30 de comunități/grupuri de comunități participante în proiectul MĂ IMPLIC au fost încurajate să creeze parteneriate între autoritățile locale, operatorii de servicii și cetățeni. Doar cu participarea și sprijinul cetățenilor, proiectele de dezvoltare a serviciilor de gospodărie comunală pot fi eficiente și sustenabile. Fie că e vorba de proiecte de alimentare cu apă, canalizare, managementul deșeurilor solide sau iluminatul stradal, implicarea cetățenilor în luarea deciziilor contribuie la un proces incluziv, în care vocea lor este auzită.

Unul din pilonii acestui proces este Echipa de Inițiativă Comunitară (EIC), formată din reprezentanți ai autorităților locale, operatorilor de servicii și cetățenilor activi. Echipa de inițiativă comunitară informează cetățenii, lucrează împreună cu experții tehnici și facilitatorii și asigură reprezentarea diferitor categorii de cetățeni și a necesităților acestora.

Implicarea comunității este crucială. Comunitățile rurale au nevoi specifice, iar dezvoltarea serviciilor trebuie să fie adaptată la aceste nevoi. Implicarea locuitorilor în procesul de planificare și implementare este esențială pentru asigurarea relevanței serviciilor.

Lilian DANILOV

Manager societate civilă și implicare civică
proiectul MĂ IMPLIC

„Proiectele de infrastructură și guvernare locală, implementate de autorități, sunt sustenabile și au succes atunci, când cetățenii se implică și sunt consultați. Cu cât cetățenii se implică mai mult, cu atât mai repede are loc dezvoltarea comunităților”.

Peste 10 000 de cetățeni au fost implicați direct în activitățile de planificare, implementare și monitorizare a acțiunilor de dezvoltare.

Abordarea proiectului: Guvernarea incluzivă - promotor al schimbării la nivel local

Guvernarea incluzivă este un proces de administrare a comunităților care promovează participarea activă a cetățenilor în procesul decizional, responsabilitatea și echitatea în gestionarea serviciilor locale. Acest proces necesită timp și efort. În comunitățile în care echipele sunt mai experimentate în implementarea proiectelor de infrastructură, procesul de identificare a soluțiilor tehnice a fost mai ușor.

Procesul de mobilizare și planificare a fost unul de învățare. Grupurile de lucru, adunările și consultările publice au permis cetățenilor să-și exprime opiniile și preocupările privind necesitățile de dezvoltare locală. Monitorizarea sistematică a asigurat mai multă transparență și responsabilitate. Colaborarea cu organizațiile societății civile au mobilizat mai multe resurse și expertiză pentru a dezvolta serviciile. Activitățile de învățare și schimb de experiență au contribuit la o mai bună înțelegere a proceselor și efectelor generate.

GUVERNARE INCLUZIVĂ – GHID DE IMPLEMENTARE ÎN COMUNITATE

1 Implicarea comunității

Deschiderea, motivația și disponibilitatea autorității publice locale de a învăța de la comunitate; un anumit nivel de cunoștințe tehnice facilitează monitorizarea activității și asigură mai multă eficiență. Încetul cu încetul autoritățile publice locale conștientizează că implicarea comunității contribuie la sustenabilitatea proiectelor și la atingerea unor rezultate de durată, inclusiv mai multă încredere.

1

2 Echipa de Inițiativă Comunitară

Grupul de lucru din care fac parte atât autoritățile publice locale, cât și cetățenii, joacă un rol important și este cel care pornește proiectul din loc. Cetățenii vin cu o perspectivă externă care contribuie la activitatea autorităților publice locale.

2

3 Suport tehnic

Sprijinul tehnic din partea experților, echipei de proiect și a facilitatorilor și vizitele frecvente în comunități au fost menționate ca fiind extrem de utile și motivante. Facilitatorii se implică activ și servesc drept exemplu pentru primari și grupurile de inițiativă locale.

3

6 Voința pentru o schimbare

Acest proiect arată că dimensiunea localității nu contează, atât timp cât există dorința de a avea un serviciu comunal funcțional.

6

Guvernare
incluzivă –
ghid de
implementare
în comunitatea
ta

5 Comunicarea publică

Sensibilizarea și informarea cetățenilor au un rol important – cu cât mai bine cetățenii înțeleg proiectul, cu atât mai implicați și mai activi sunt.

5

4 Vizite și schimb de bune practici

Schimbul de informații, inclusiv prin vizite de studii, între localitățile în care serviciile sunt funcționale demonstrează că implementarea proiectelor este posibilă și permit evitarea greșelilor.

4

PLANIFICAREA PARTICIPATIVĂ ȘI EFICIENTĂ A SERVICIILOR COMUNALE

Proiectul MĂ IMPLIC a oferit suport tuturor APL-urilor din comunitățile partenere în elaborarea unui **Plan de Îmbunătățire a Serviciilor Comunale** (PISC), un document prin care se planifică îmbunătățirea serviciilor publice și se mobilizează investițiile. A fost elaborat de către APL-urile / grupurile de APL-uri partener ale proiectului. Planul cuprinde etapele necesare pentru crearea serviciului, persoanele responsabile și sarcinile lor. Documentul a fost elaborat de Echipa de Inițiativă Comunitară (EIC), consultat public cu cetățenii și aprobat de către Consiliile Locale.

„Calitatea serviciilor publice este și o grijă a comunității, nu doar a primăriei”.

PISC oferă APL-ului, operatorului de servicii și populației, soluții practice de îmbunătățire a serviciilor comunale. Soluțiile propuse țin cont de condițiile locale de dezvoltare (starea infrastructurii, organizarea procesului, atitudinea consumatorilor față de serviciu), precum și de preocupările de mediu, așa încât acestea să fie implementate cât mai eficient. PISC are scopul să îmbunătățească un serviciu public comun, însă, pe lângă construcția sau renovarea infrastructurii, mai prevede și acțiuni de dezvoltare a capacităților operatorului. În mod special, planul are scopul să optimizeze modul în care lucrează operatorul, să stabilească regula-

mente locale (inclusiv aprobarea tarifului pentru prestarea serviciului), să comunice continuu și eficient cu consumatorii pentru a se asigura că serviciul comunal este furnizat într-un mod transparent.

Anatol BUCATCA

Manager administrare publică și servicii publice, proiectul MĂ IMPLIC

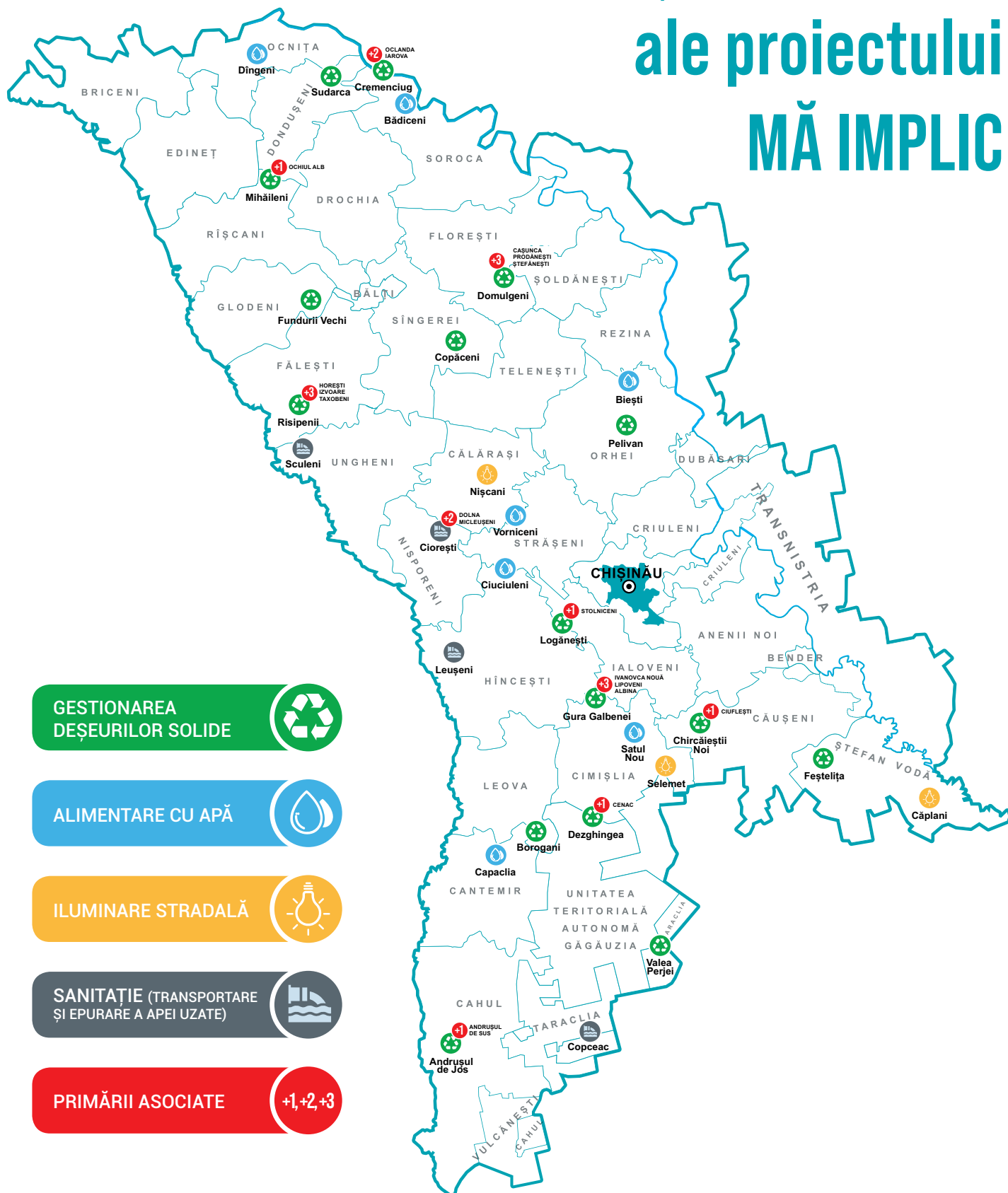
„Cel mai dificil serviciu de creat în localitățile rurale este cel de gestionare a deșeurilor. Ceea ce îngreunează procesul este și faptul că oamenii nu înțeleg, de ce trebuie să achite pentru evacuarea gunoiului, pentru că ei cred că nu îl fac. Cel mai recomandat este să vorbești cât mai mult cu oamenii despre o problemă, până încep să o conștientizeze”.

„Un document foarte bun, întrucât este detaliat, complex, bine structurat, pe înțelesul tuturor și include tot ce este necesar bunei funcționări a unui serviciu public”.

(citată membrii EIC)

Localitățile partenere ale proiectului MĂ IMPLIC

CONȚINUTUL PLANULUI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SERVICIILOR

ANALIZA STATUS QUO-ULUI FURNIZAREA SERVICIILOR

- Cartografierea părților interesate
- Sondaj privind percepția cetățenilor
- Autoevaluarea serviciului comunal

SOLUȚIA

- Infrastructură
- Performanța operatorului de servicii
- Relațiile cu consumatorii
- Cadrul de reglementare

VIZIUNEA

- Concretă
- Realistă
- Acceptată de toți

PLAN DE ACȚIUNE

- Activități
- Resurse
- Repartizarea rolurilor

MONITORIZARE + EVALUARE

- Colectarea de informații
- Comunicarea rezultatelor și progresului
- Publicarea evaluării

Planificarea dezvoltării serviciului a fost una din cele mai mari provocări și a durat aproximativ 12 luni. Crearea Echipei de Inițiativă Comunitară a fost printre primii pași în planificarea îmbunătățirii serviciului și a avut un rol important pe toată durata procesului. Această echipă a fost „nucleul procesului de mobilizare comunitară”. Echipa a fost cea care a colectat informații, idei, soluții, nemulțumiri de la oamenii din localitate comunitate și împreună cu primăria au conturat planul pentru un serviciu comunal eficient. Echipa a informat publicul larg, prin organizarea de campanii locale de informare și sensibilizare, asigurându-se că cetățenii participă la toate etapele de implementare a proiectului.

Rodica BREGA

Managera responsabilă de organizarea activităților Echipei de Inițiativă Comunitară din comuna Copăceni

„Și de la oameni am aflat multe idei noi pe care le-am preluat și am făcut un plan”.

73,56% este progresul de implementare a Planurilor de Îmbunătățire a Serviciilor Comunale de către primăriile partenere (conform datelor colectate în luna august 2023)

Valeriu TABUNȘCIC

Primarul satului Căplani

„Tot satul hotărăște, primarul aleargă și îndeplinește, dar e nevoie de lucru în echipă și implicarea unui număr mare de cetățeni. Acesta este principiul după care mă conduc în toți acești ani”.

Parteneriatele intercomunitare sunt principalii piloni ai proiectului MĂ IMPLIC, pe lângă grupele de inițiativă locale, coparticipare și învățare. Cu cât localitățile sunt mai mici, cu atât au mai puține șanse să creeze un serviciu de gestionare a deșeurilor.

Astfel, din numărul total de 48 de comunități partenere, 28 dintre acestea au format 10 PARTENERIATE INTERCOMUNITARE, pentru a dezvolta în comun servicii de gestionare a deșeurilor solide.

Mariana STRECHI

Membră EIC din comuna Izvoare

„Am devenit o echipă puternică, am devenit prieteni și dorim să continuăm acest parteneriat. Cooperarea noastră nu se va încheia aici și credem că proiectele pot fi sustenabile doar dacă sunt implementate în parteneriat și colaborare”.

Proiectul MĂ IMPLIC a oferit sprijin financiar pentru un șir de investiții în infrastructură și managementul serviciilor comunale identificate. Proiectul a prevăzut elementul de co-finanțare, în valoare de cel puțin 20% din suportul oferit de proiect, asigurată de primăriile partenere din bugetul local, bugetul de stat și suportul donatorilor. O contribuție importantă au avut-o și cetățenii (inclusiv din diasporă).

Comunitățile partenere ale proiectului au beneficiat de resurse/ investiții sporite în cadrul acordurilor de grant cu proiectul MĂ IMPLIC în valoare de peste

42 000 000 lei

peste

20 000 000 lei

constituite contribuția comunităților în realizarea proiectelor.

Totodată, APL-urile Partenere au primit suport din partea echipei proiectul MĂ IMPLIC pentru consolidarea capacităților în vederea accesării de fonduri suplimentare necesare dezvoltării serviciilor publice.

Aproximativ

73 000 000 lei

reprezintă finanțarea adițională atrasă de partenerii proiectului în implementarea Planurilor de Îmbunătățire a Serviciilor.

Sursele de finanțare fiind diverse: Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală, Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural, Fondul Național pentru Mediu, Uniunea Europeană (EU4Moldova), DAR 3+1, etc.

Formarea de specialitate oferită reprezentanților primăriilor și operatorilor de servicii comunale în cadrul proiectului „MĂ IMPLIC” a jucat un rol crucial în consolidarea cunoștințelor și aptitudinilor acestora. Prin împuternicirea primăriilor și operatorilor de servicii comunale, proiectul a contribuit la îmbunătățirea serviciilor comunale, încurajând dezvoltarea durabilă în cadrul comunităților.

Atenția deosebită față de consolidarea capacităților și practicilor durabile reflectă angajamentul proiectului de a obține beneficii pe termen lung pentru comunitățile partenere. Prin colaborarea continuă și investițiile în servicii comunale, proiectul și-a propus să creeze impacturi pozitive de durată asupra nivelului de viață a comunităților partenere.

ÎMBUNĂȚIREA CADRULUI REGULATORIU ȘI LEGISLATIV PENTRU DEZVOLTAREA ȘI FURNIZAREA SERVICIILOR PUBLICE DE CALITATE

Obiectivul principal al proiectului la nivel național a fost să contribuie la stabilirea unui cadru de politici, legal și financiar care să favorizeze furnizarea de servicii publice de înaltă calitate și să faciliteze procesul de descentralizare. Pentru a atinge acest obiectiv, au fost realizate mai multe acțiuni semnificative, printre care se numără:

Diana TOMA

*Manageră reforme
și politici naționale,
proiectul MĂ IMPLIC*

„Prin realizarea barometrului, ne propunem să contribuim la asigurarea unui cadru de politici, legal și financiar adecvat pentru furnizarea serviciilor publice de calitate și realizarea reformei APL. Mai mult, mizăm să impulsionăm un dialog de politici viabil, eficient și permanent între autoritățile centrale și locale asupra acestor subiecte”.

Barometrul principalelor lacune, contradicții și constrângeri existente în cadrul normativ aferent serviciilor de gospodărie comunală.

A fost elaborat un instrument de cartografiere și analiză sistemică a cadrului legal și de reglementare în domeniul serviciilor comunale. Prin intermediul acestuia, echipa proiectului a contribuit la identificarea, într-un mod participativ, a celor mai relevante probleme și tendințe existente din cadrul normativ aferent serviciilor de gospodărie comunală, precum și la impulsionarea dialogului între reprezentanții autorităților publice centrale și locale, experți și practicieni. De rând cu aceasta, a fost oferit suport și asistență tehnică pentru soluționarea unora dintre problemele identificate în cadrul celor trei ediții ale Barometrului (2021-2023).

EDIȚIA I (2021)

EDIȚIA II (2022)

EDIȚIA III (2023)

✓ Strategia de Reformă a Administrației Publice 2023-2030.

În calitate de partener strategic al proiectului MĂ IMPLIC, Cancelaria de Stat a beneficiat de suport și asistență tehnică din partea echipei proiectului pe parcursul procesului de conceptualizare, elaborare și consultare a Strategiei de Reformă a Administrației Publice pentru anii 2023-2030, aprobată de Guvern la 15 martie 2023.

Guido BELTRANI

*Directorul Biroului
de Cooperare al Elveției
în Republica Moldova*

„Descentralizarea și reforma administrativ-teritorială este necesară nu doar pentru cetățeni, având în vedere fragmentarea și capacitățile fiscale limitate ale autorităților publice locale. Aceasta e necesară, în special pentru autoritățile publice locale. Autoritățile locale fragmentate dispun de capacități limitate în furnizarea serviciilor calitative pentru cetățeni. Democrația locală, auto-guvernarea locală nu înseamnă doar a fi aproape de oameni, ci și a avea puterea de a schimba realitățile. În ceea ce privește alocarea resurselor de la nivel central la nivel local, aceasta ar trebui făcută pe baza unor criterii stricte și transparente, pentru a evita inegalitățile și tensiunile”.

✓ Legea privind amalgamarea voluntară a unităților administrativ-teritoriale.

Echipa proiectului MĂ IMPLIC a oferit asistență tehnică Cancelariei de Stat în elaborarea și consultarea proiectului de Lege privind amalgamarea voluntară a unităților administrativ-teritoriale. Aceasta a fost adoptată de către Parlament la data de 31 iulie 2023 și stabilește principiile, criteriile, condițiile și procedura de amalgamare voluntară a UAT de nivelul întâi. De asemenea, echipa proiectului MĂ IMPLIC continuă să sprijine și să ofere expertiză în elaborarea cadrului normativ necesar pentru punerea în aplicare a acestei legi.

Nicolae TUDOREANU

*Primarul satului Feșteștița
din raionul Ștefan Vodă*

„Dacă mai întârziem să facem reforma administrației publice, vom avea sate fără oameni, dar cu primari. La numărul oamenilor pe care-l avem în Republica Moldova, la produsul intern brut, la banii care se colectează, este imposibil de întreținut o armată formată din atâtea administrații. 898 de primării este exagerat de mult. Pentru mine este important ca veniturile locale să crească și să nu depindă de transferurile cu destinație generală de la bugetul de stat”.

Legea privind asociațiile de dezvoltare intercomunitară.

A fost oferită expertiză și asistență tehnică Comisiei Parlamentare Administrație Publică în procesul de elaborare, consultare și aprobare a Legii privind asociațiile de dezvoltare intercomunitară (nr. 17 din 02.02.2023). Această lege, adoptată în februarie 2023, prevede noi posibilități și instrumente de cooperare pentru autoritățile APL în prestarea serviciilor publice și creează premise pentru atragerea și absorbția fondurilor externe pentru investiții în infrastructura locală.

Viorel FURDUI

Director executiv al CALM

„Prin intermediul acestei platforme putem să ajungem la un număr mult mai mare de reprezentanți ai APL, consilieri, funcționari publici etc. Putem să-i informăm în termeni utili privind schimbările din legislație, să-i instruim pe cei care au această necesitate, astfel ca în rezultatul acestei cooperări, oamenii din comunitățile noastre să primească servicii mai bune, iar localitățile să aibă mai multe oportunități de a se dezvolta”.

E-Platforma pentru Guvernarea Locală (e-platforma.calm.md).

În rezultatul cooperării cu Congresul Autorităților locale din Moldova a fost dezvoltată și lansată E-Platforma pentru Guvernare. Această platformă oferă cursuri de instruire și servicii de suport online pentru reprezentanții APL și operatorii de servicii la nivel local. De asemenea, furnizează o gamă de resurse structurate, cum ar fi acte normative, ghiduri și rapoarte, precum și alte instrumente online relevante pentru autoritățile APL.

www.e-platforma.calm.md

900

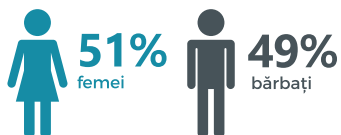
**beneficiari din cadrul
circa 450 APL**

6

**cursuri de instruire online
organizate cu participarea
a circa 200 reprezentanți
și funcționari din cadrul APL**

10

**mai mult de 10 webinare/sesiuni
de instruire desfășurate
cu participarea a peste
1000 persoane din cadrul APL**

83120 persoane din 27947 de gospodării din comunitățile partenere beneficiază de acces și calitate îmbunătățită a serviciilor rezultate în urma investițiilor în proiect.

93% dintre operatorii de servicii parteneri vizați au politici, aplică instrumente pentru implicarea sistematică a utilizatorilor în furnizarea de servicii.

83120

93%

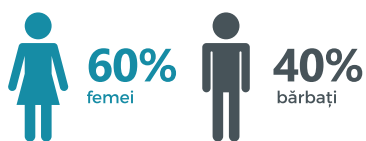
84%

10 000

41%

84% primării partenere vizate au adoptat reglementări incluzive și sensibile la gen cu privire la implicarea oamenilor.

Peste 10 000 de persoane inclusiv vulnerabili, au fost implicate direct în activitățile de planificare, implementare și monitorizare a acțiunilor de dezvoltare a serviciului comunal.

O medie de 41% de cetățeni din comunitățile partenere au contactat APL în ceea ce privește prestarea serviciilor comunale și o medie de 78% sunt mulțumite de soluția/răspunsul primit (potrivit sondajelor realizate în comunități).